

УПРАВЛІННЯ РИНКОМ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ

Постановка проблеми. Розвиток системи аграрного страхування диктує необхідність формування системного підходу до його розбудови, що передбачає визначення та законодавче оформлення форм взаємодії трьох головних учасників аграрного страхування – сільськогосподарських виробників, страховиків та держави, вирішення проблеми державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом удосконалення системи страхування в сільському господарстві.

Огляд основного дослідження. Питання управління ринком аграрного страхування знайшли своє відображення у наукових дослідженнях провідних вітчизняних вчених - економістів, таких як: В.І. Андрійчук, О.М. Вінник, П.І. Гайдуцький, А.П. Гетьман, О.М. Дегтярева, О.О. Іващенко, В.В. І.М. Кучеренко, В.В. Луць, Л.О. Мармуль, Ю.О. Моїсєєв, О.О. Погрібний, С.О. Погрібний, Т.П. Проценко, П.Т. Саблук, В.І. Семчик, М.О. Солодкий, О.М. Сохацький, А.М. Статівка, Н.І. Титова, Є.О. Харитонов, В.В. В.В. Щербина, В.З. Янчук та інших видатних вчених.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування системного підходу до формування ринку аграрного страхування та управління ним.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з показників страхування сільськогосподарських культур за 2010 рік, фінансовою підтримкою по здешевленню вартості страхових премій (внесків) скористалось лише 934 суб'єкта аграрного ринку. При цьому застраховано площі в обсязі 390,6 тис. га згідно умов Порядку фінансової підтримки, що складає 6,4 % від площі засіяних озимих культур під урожай 2011 року. У 2005 році вперше, на виконання вимог Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України Державним бюджетом України були передбачені кошти в сумі 54 млн. грн., що мали бути спрямовані на здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку при комплексному та індексному страхуванні сільськогосподарської продукції. У 2010 р. фактично сплачених страхових премій суб'єктами аграрного ринку склав - 12,8 млн. грн., з яких відшкодовано з державного бюджету 5,8 млн. гривень - це лише 10,7 % від передбачених коштів на 2010 рік [1].

Наведені дані свідчать, що страхування врожаїв сільськогосподарських культур в Україні розвивається повільно. Причинами цього є незадовільний фінансовий стан сільгоспвиробників, зокрема, недостатність у них обігових коштів, що й обумовило необхідність застосування заходів державної підтримки в сфері страхування сільськогосподарських ризиків. Проте, рівень використання бюджетних коштів, що призначені для виплати страхових субсидій показує, що існуючий стан правового регулювання цих відносин є недосконалим та недостатнім. По-перше, не був передбачений механізм виплати страхових субсидій при страхуванні ризиків пошкодження або втрати капітальних активів. По-друге, не створено державну спеціалізовану установу – Фонд аграрних страхових субсидій, який мав стати розпорядником бюджетних коштів та провідником державної політики на ринку страхування аграрних ризиків.

Незважаючи на те, що зазначений Фонд фактично так і не розпочав свою діяльність, річний досвід застосування норм Закону України "Про державну підтримку

сільського господарства України” [2] показує, що функції Фонду не повинні обмежуватись лише процедурами надання самих субсидій. Фонд має стати центром накопичення та обробки інформації про стан аграрного страхування, своєчасність та ефективність заходів державної підтримки. Зазначена інформація, в свою чергу, стане основою для прийняття управлінських рішень щодо відповідного коригування державної політики щодо регулювання відносин страхування аграрних ризиків та вжиття заходів щодо розвитку страхового ринку.

Розвинений страховий ринок може створити передумови для зниження ризикованості сільськогосподарського виробництва, усунення або мінімізації наслідків кризових явищ та, врешті-решт, сприяти усталеному економічному розвитку аграрного сектору.

В наш час вже створений проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України ”Про державну підтримку сільського господарства України” [3], метою якого є узгодження окремих правових норм, приведення їх у відповідність вимогам СОТ та ЄС, вдосконалення механізму страхування в агропромисловому комплексі, зокрема в частині страхування капітальних активів, уточнення назви та змісту державної інституції на ринку страхування (Агенство), переліку страхових послуг, на які поширюється державна компенсація страхових премій (внесків) та збільшення кількості отримувачів страхових субсидій та їх максимального розміру, що сприятиме зниженню ризикованості сільськогосподарського виробництва. Це, в свою чергу, підсилить гарантії економічної та продовольчої безпеки держави, створить сприятливі умови для розвитку аграрного сектору економіки, захисту інтересів сільськогосподарських підприємств

Запропонований проект внесення змін до Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України” передбачає вдосконалення існуючих процедур та механізмів надання державної підтримки та має на меті покращити нормативно-правове регулювання відносин страхування в аграрному секторі опосередковано - шляхом створення для суб’єктів стимулів та належної мотивації більш активно застосовувати страхування ризиків, що пов’язані із здійсненням господарської діяльності. У зв’язку з незначним обсягом та нерозвиненістю страхових послуг в аграрному сектору економіки в Україні виникає необхідність здійснення постійного моніторингу та аналізу стану страхування сільськогосподарських ризиків та постійного вдосконалення страхування в агропромисловому комплексі.

Необхідно зауважити, що в жодній країні не існує на сто відсотків ефективної системи державної підтримки страхування і управління ризиками в агросекторі. Проте досягнення максимальної ефективності використання бюджетних коштів можливо лише за умови своєчасного та гнучкого реагування на ті зміни та тенденції, що виникають на страховому ринку і в сегменті страхування аграрних ризиків, зокрема. Саме тому в законопроекті, що пропонується, передбачено делегування до складу компетенції уряду – Кабінету Міністрів України повноважень щодо встановлення (перегляду) переліку ризиків страхування яких підлягає субсидуванню, переліку капітальних активів, граничних розмірів франшизи та частин страхових премій, що покривається субсидією. В такій ситуації відпадає необхідність перманентного внесення змін до закону, що само по собі є тривалим за часом та процедурно громіздким процесом, який унеможливило оперативність правового реагування на суспільні відносини.

Таким чином, існує можливість створення логічно побудованої моделі державної підтримки страхування в аграрному секторі за якої:

- нормами спеціального закону – Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України” встановлюватимуться правові підстави бюджетного фінансування, цільове використання коштів, визначаються об’єкти страхування яких підтримується

державним субсидуванням, а також врегульовуватиметься порядок створення та склад компетенції спеціалізованої державної установи з підтримки страхування аграрних ризиків [4];

- Законом України про Державний бюджет встановлюватимуться конкретні обсяги фінансування та визначатиметься розпорядник бюджетних коштів;

- Кабінет Міністрів України на підставі даних системного аналізу, що провадитиметься Національним агенством з державної підтримки аграрного страхування (прототип ФАСС), та в залежності від ситуації, що склалася на аграрному та страховому ринках здійснюватиме безпосереднє регулювання умов страхування по тих видах страхування, які забезпечуються засобами державної підтримки (субсидіями).

Висновки. Отже, переваги запропонованого підходу полягають в тому, що він дозволить заощадити час та ресурси, забезпечить своєчасність реагування на ситуацію, що складається на ринку та, в решті-решт, дасть можливість більш ефективно використовувати кошти державного бюджету.

Створення Національного агентства з державної підтримки аграрного страхування є доцільною з огляду на плани України щодо вступу до Світової організації торгівлі та інших кроків, спрямованих на інтеграцію у Світові та Європейські структури. Політика СОТ та довгострокова політика ЄС полягає у поступовій відмові від надання прямої державної підтримки виробництву на користь надання таких видів підтримки, які сприяють стабілізації доходів населення (зелена скринька). Підтримка заходів з управління ризиками сільськогосподарського виробництва належить саме до таких видів державної підтримки, які не суперечать принципам СОТ. Отже, така установа, як “Національне агентство з державної підтримки аграрного страхування”, має значно кращі перспективи з точки зору інтеграції України у європейські та світові соціально-економічні структури, ніж “Фонд аграрних страхових субсидій”, у назві якого наголос робиться на наданні субсидій, а не на допомозі сільськогосподарським виробникам у управлінні їхніми ризиками.

Виділення коштів на подолання наслідків шкоди аграрних ризиків ще раз переконує в тому, що така загальнодержавна програма необхідна. Вона дозволить розподіляти витрати на розвиток страхування сільськогосподарських ризиків рівномірно впродовж певного періоду часу та створити підґрунтя передбачуваності у сфері аграрного виробництва.

Анотація

Статтю присвячено обґрунтуванню використання системного підходу до вдосконалення управління страховою діяльністю в аграрній сфері економіки України. Систематизовано напрями та заходи щодо розвитку страхування на стабільній інституційній основі.

Аннотация

Статья посвящена обоснованию использования системного подхода к совершенствованию управления страховой деятельностью в аграрной сфере экономики Украины. Систематизированы направления и мероприятия развития страхования на стабильной институциональной основе.

Summary

The article is devoted to justifying the use of a systematic approach to improving the management of strvhovoj activity in the agrarian sphere of Ukrainian economy. Systematized direction and development of insurance activities in a stable institutional basis

Список використаних джерел:

1. Агропромисловий комплекс України – стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно – аналітичний збірник (вип. 6) / [Ред. кол. П.Т. Саблук, М.Я. Дем’яненко, О.М. Шпичак]. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 647 с.
2. Закон України „Про державну підтримку сільського господарства України” від 17.04. 2009 р.
3. Закону України “Про внесення змін до Закону України ”Про державну підтримку сільського господарства України” від 14.11.2010 р.
4. <http://www.refine.org.ua/pageid-5137-20.html>.